

Protection of Court and Law Enforcement Employees» by including the State Bureau of Investigation, the National Guard, and the Customs Service in the list, as well as amendments to Part 4 of Art. Article 216 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, to eliminate jurisdiction collisions, is substantiated.

Keywords: body of law and order, law enforcement body, operational and investigative activities, prosecutor's supervision, coordination of activities, inquiry, pre-trial investigation, investigative jurisdiction, legislative collision.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.12.2025

Прийнята до друку / Accepted 23.12.2025

Бібліографічний опис статті:

Столітній А.В. Законодавчі колізії визначення «органів правопорядку» та «правоохоронних органів» у контексті прокурорського нагляду: шляхи уніфікації термінології. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 27-31.

Stolitnii A.V. Legislative collisions in defining «bodies of law and order» and «law enforcement bodies» in the context of prosecutor's supervision: ways of terminology unification. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 27-31.

УДК 338.2: 338.246; JEL classification: H11, K40, P16

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-6>

РОМАНОВ Дмитро Володимирович, аспірант кафедри економіки та публічного управління
Полтавського державного аграрного університету, <https://orcid.org/0009-0006-7111-8227>

ПОРІВНЯННЯ МОДЕЛЕЙ ВІДНОВЛЕННЯ ВЛАДИ ПІСЛЯВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ У КОНТЕКСТІ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

Романов Д. В. Порівняння моделей відновлення влади післявоєнних конфліктів у контексті можливостей для України.

Стаття спрямована на порівняння моделей постконфліктного відновлення державної влади та місцевого самоврядування – від використання міжнародних тимчасових сил примирення й адміністрування до створення тимчасових урядів та гібридних форм управління, що поєднують присутність зовнішніх сил і внутрішнього управління. Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю пошуку механізмів відновлення влади у післявоєнний період з дотриманням при цьому демократичних принципів формування влади. Дослідження ґрунтувалося на використанні методу компаративного (порівняльного) аналізу, що дало змогу виокремити ключові відмінності моделей відновлення влади у постконфліктний період та визначити придатність їх застосування в умовах України. Проаналізовано чотири найбільш відомі моделі післявоєнного відновлення влади та територій, а саме: ліберальна інституційна, State-building (державотворення) під зовнішнім супроводом, Bottom-up rebuilding (децентралізована: знизу-вгору), гібридна (поєднання централізації та децентралізації). При обґрунтуванні моделі відновлення влади в Україні в післявоєнний період звертається увага на особливості її політичної системи, які свідчать про здатність долати кризи за рахунок внутрішнього потенціалу: в країні продовжували функціонувати усі інститути влади; місцеве самоврядування продемонструвало соціальну та організаційну стійкість; суспільство налаштоване на зміну влади демократичним шляхом; органи державної влади та органи місцевого самоврядування продемонстрували здатність до спільної взаємодії. Це свідчить про високу ймовірність застосування гібридних моделей післявоєнного відновлення України, ознакою яких є поєднання централізованого і децентралізованого управління та внутрішніх і зовнішніх суб'єктів управління. Перспективним у цьому контексті є науковий пошук моделі збалансування внутрішнього та зовнішнього управління з опорою на власний потенціал.

Ключові слова: відновлення влади, воєнний конфлікт, гібридна модель, місцеве самоврядування, публічне управління, демократія, децентралізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зовнішні та внутрішні воєнні конфлікти (війни) обумовлюють не лише руйнування існуючих умов життя населення: інфраструктури, підприємств, системи надання послуг тощо, а й трансформацію політичних інститутів держави, яка виражається в зміні їхніх функцій, форм, структури, механізмів взаємодії в суспільстві. Тому, після завершення бойових дій головною умовою налагодження мирного життя, стабілізації економіки, повернення громадян у місця довоєнного проживання або загалом в Україну є відновлення влади (насамперед місцевого самоврядування) для забезпечення ефективного управління. У світовій практиці використовувалися різні моделі постконфліктного відновлення державної влади та місцевого самоврядування – від використання міжнародних тимчасових сил примирення й адміністрування до тимчасових урядів та гібридних форм управління, що поєднують присутність зовнішніх сил і внутрішнього управління. Актуальність досліджень, спрямованих на пошук механізмів відновлення влади у післявоєнний період, завжди обумовлюється необхідністю дотримання при цьому демократичних принципів формування влади з одночасним застосуванням адміністративних методів і централізованого управління для прискороної стабілізації суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У соціологічній, політологічній і управлінській науках простежується посилена увага до проблем відновлення влади в країнах, що виходять із воєнних конфліктів, оскільки питання проведення дієвих інституційних реформ, знаходження моделі міжнародних гарантій миру, моделі формування влади з врахуванням особливостей централізації/децентралізації в кожній країні, є важливими для підтримання миру у світі. Для України подібні дослідження є особливо важливими з огляду на відсутність серед науковців і політиків єдності поглядів щодо окремих аспектів повоєнного відновлення влади, зокрема ролі міжнародних акторів, збереження

централізованого управління або масового залучення до управління військових.

Цікавою у контексті збереження демократичних принципів побудови влади, хоча і не пов'язаною з її постконфліктною відбудовою, є робота Р. Даля «Поліархія. Участь та опозиція» [1], в якій автор розглядає проблему перетворення режимів, що не дозволяють опонентам відкрито, законно, організовано, вільно і чесно просувати власні ідеї та ідеологію. Ф. Фукуяма у роботі «Політичний порядок і політичний занепад» [2] пояснює, як інститути формують порядок, як вони можуть деградувати, і які виклики стоять перед демократією та державністю унаслідок інституційної нестабільності. Висновки вченого приводять до думки про необхідність швидкого відновлення інститутів влади на деокупованих територіях України. Дослідження Е. Калфі на здобуття ступеня доктора філософії стосується якраз відновлення влади у постконфлікт, вона пише про Балкани, але висновки дотичні до українських реалій [3]. Авторка пояснює, чому міжнародні зусилля щодо відновлення державності можуть не мати успіху, якщо вони саботуються зсередини: у багатьох випадках наміри міжнародних спільнот підриваються опором місцевих гравців, в інших – місцеві політики формально співпрацюють, водночас підриваючи державне будівництво корупційними скандалами та ігноруванням узятих зобов'язань. Також варто згадати роботи Є. С. Соренса [4], О. Бородіної та В. Ляшенка [5], В. Михальської [6], авторського колективу під керівництвом О. Рафальського [7], дослідження Київського міжнародного інституту соціології [8] та ін., у яких автори пропонують різні моделі поновлення влади у постконфліктний період. Однак придатність цих моделей для умов України потребує додаткового вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є порівняння моделей відновлення влади післявоєнних конфліктів щодо знаходження можливостей, придатних для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практично всі країни світу в різні періоди часу перебували у стані воєнних конфліктів і, незалежно від того, хто виступав ініціатором воєнних дій, кожна з них поставала перед проблемою відновлення влади та постраждалих територій. У країнах з більш тривалою демократичною традицією подолання наслідків воєнного конфлікту, як правило, опиралося на діалог на між суб'єктами політичного процесу, але в країнах, перехідних до демократичного управління, спостерігаються суттєві протиріччя між суб'єктами влади, що утруднює пошук придатного для конкретних умов варіанту розв'язання конфлікту [9]. Ці обставини сприяли формуванню декількох моделей відновлення влади, залежно від присутності зовнішніх сил стабілізації (табл. 1).

Описані моделі є базовими для забезпечення виконання функцій державного управління на деокупованих територіях України та територіях, які через близькість воєнних дій, перейшли під управління військових адміністрацій. На територіях, які не перебували під окупацією та не зазнали тотальних руйнувань, основним завданням відновлення є зміцнення інституційної стійкості після завершення війни. Слід зазначити, що під час війни в Україні були збережені основні інститути влади (парламент, уряд, президент, суди, органи місцевого самоврядування), тобто була продемонстрована висока інституційна стійкість. Водночас потреба у швидкому реагуванні на воєнні загрози мала неминучим наслідком централізацію влади, призупинення діяльності на прифронтових територіях органів місцевого самоврядування, зміщення пріоритетів управління на безпекові питання, часткове обмеження прав і свобод громадян для забезпечення обороноздатності країни та збереження громадського порядку.

Таблиця 1

Основні моделі відновлення влади

Моделі	Ключові риси	Автори
1. Ліберальна інституційна	- відновлення функцій державного управління; - відновлення місцевого самоврядування; - зміцнення інституційної спроможності; - демократизація управління	Р. Даль [1], Ф. Фукуяма [2]
2. State-building (державотворення) під зовнішнім супроводом	- тимчасова передача окремих владних функцій міжнародним організаціям; - активний притік інвестицій; - контроль над проведенням виборів	Дж. Соренс [4], Дж. Ернест, К. Дікі [10]
3. Bottom-up rebuilding (децентралізована: знизу-вгору)	- відновлення місцевого самоврядування; - опора на громадські ініціативи; - швидка соціальна легітимація влади	Е. Остром [11], Н. Санграйка [12]
4. Гібридна (поєднання централізації та децентралізації)	- посилення легітимності державних інститутів після конфлікту; - збереження автономії громад; - поєднання сильної держави і сильних громад	Б. Еквалл-Юбельхарт, А. Раєвський [13]

Джерело: систематизовано автором

Описуючи моделі відновлення влади у постконфліктний період, дослідники зазначають, що її легітимність забезпечується не лише прозорими і справедливими виборами, а й результативністю управління, зокрема економічним зростанням і поліпшенням добробуту населення. Наприклад, після закінчення другої світової війни економіка Європи утримувалася фактично за рахунок кредитів США, але розроблений для відбудови Західноєвропейських країн план «Маршала», який спирався на механізм спільного використання власних та запозичених коштів (власні використовуються для поточних витрат, запозичені – для капітальних

інвестицій), дуже швидко забезпечив економічне зростання в Європі [14]. Питання про те, чи отримає Україна подібну фінансову допомогу, залишається відкритим, однак очевидним є необхідність посилення уваги до економічних питань.

Обґрунтовуючи модель відновлення влади в післявоєнний період, необхідно звернути увагу на певні особливості політичної системи України, які свідчать про високий рівень її адаптивності, а отже, і здатність долати кризи за рахунок внутрішнього потенціалу:

- під час війни продовжували функціонувати усі інститути влади: парламент, уряд, місцеве самоврядування тощо, тобто була збережена керованість державою;
- реформа місцевого самоврядування, проведена на початковому етапі війни, забезпечила його соціально та організаційну стійкість, а також суспільну підтримку;
- не зважаючи на відсутність умов для проведення виборів під час війни, громадяни через низку корупційних скандалів уже зараз готові до зміни влади демократичним шляхом;
- слабка транспарентність і підзвітність влади (частково виправдана умовами війни) посилюють антиурядові настрої в суспільстві, але протягом усього періоду дії режиму воєнного стану вони не сформували критичної маси, достатньої для усунення влади недемократичним шляхом;
- органи державної влади та органи місцевого самоврядування продемонстрували здатність до спільної взаємодії в критичних умовах, що формує гібридний (централізовано-децентралізований) механізм публічного управління.

У науковій літературі описані й інші моделі відновлення влади у постконфліктні періоди, відмінністю яких є врахування ризиків територіальних втрат, що детермінувало, по-перше, набір поступок у процесі переговорів між сторонами конфлікту, а по-друге, масштаб стороннього втручання в переговори. Так, К. Швєць виділяє боснійську, хорватську, пакистанську та німецьку моделі відновлення влади після воєнних конфліктів [9]. Усі чотири моделі ґрунтувалися на поєднанні внутрішнього та зовнішнього управління, чого, напевно, не уникнути й Україні. В. Михальська, досліджуючи політичні процеси в Хорватії після югославської війни, робить висновок про доцільність застосування гнучкої, незабюрократизованої політики, яка дає змогу швидко вирішувати нагальні питання життєзабезпечення, неврахування яких створювало суттєві ризики для переходу до мирного життя [15]. Також у перехідний період не можна буде відразу відмовитися від військового управління, тому характерною рисою усіх моделей є поєднання військового та цивільного управління до проведення виборів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу окреслити декілька тенденцій трансформації публічного управління в Україні під час війни, які впливатимуть на вибір моделі повоєнного відновлення влади. До таких тенденцій віднесемо: збереження інституційної стійкості держави; зростання організаційної та політичної ролі місцевого самоврядування; посилення міжнародної фінансової, воєнної та гуманітарної підтримки без нівелювання значення державних інститутів; розроблення правових механізмів легітимації органів місцевого самоврядування під час війни. Це свідчить про високу ймовірність застосування гібридних моделей післявоєнного відновлення України, ознакою яких є поєднання централізованого і децентралізованого управління та внутрішніх і зовнішніх суб'єктів управління. Перспективним у цьому контексті є науковий пошук моделі збалансування внутрішнього та зовнішнього управління з опорою на власний потенціал.

Література.

1. Dahl R. A. Polyarchy. Participation and Opposition. Michigan: BookCrafters, Inc., Chelsea, 1971. 269 p.

2. Fukuyama F. Political Order and Political Decay from the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2014. 674 p. URL: <https://surl.li/qgrqsr>.
3. Kallfa E. Unfaithful Allies: Local Resistance and the Failure of Statebuilding in the Western Balkans: a dissertation for the degree of Doctor of Philosophy, the City University of New York, 2016. 282 p. URL: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1769&context=gc_etds.
4. Soerensen J. S. State Collapse and Reconstruction in the Periphery. Political Economy, Ethnicity and Development in Yugoslavia, Serbia and Kosovo. New York: Berghahn Books, 2009. 332 p. URL: <https://dokumen.pub/state-collapse-and-reconstruction-in-the-periphery-political-economy-ethnicity-and-development-in-yugoslavia-serbia-and-kosovo-9781845459192.html>.
5. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 121-134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134).
6. Михальська В. В. Аудит постконфліктної території: пропозиції для України. Політичне життя. 2019. № 2. С. 74-79. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.2.11>.
7. Адаптивні зміни у функціонуванні політичної системи України в умовах повоєнної відбудови: монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майборода. Київ: ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024. 648 с. URL: <https://ipend.gov.ua/publication/adaptyvni-zminy-politychnoho-polia-ukrainy-v-umovakh-vijny/>.
8. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Київський міжнародний інститут соціології в рамках проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України», 2025. 235 с. URL: <https://home.ednanna.ua/analytics/data-catalog/71>.
9. Швець К. А. Світові моделі управління постконфліктними територіями. Досвід для України. Політичне життя. 2022. № 2. С. 61-69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.10>.
10. Earnest J., Dickie C. Post-conflict reconstruction – a case study in Kosovo: the complexity of planning and implementing infrastructure projects. 2012. URL: <https://www.pmi.org/learning/library/post-conflict-reconstruction-planning-implementing-6416>.
11. Остром Е. Управління спільним. Еволюція інституцій колективної дії. / пер. з англ. Т. Монтян. Київ: Наш час, 2016. 403 с. URL: [http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9C%20-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BC%201990\(2013\)%20400%D1%81.pdf](http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9C%20-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BC%201990(2013)%20400%D1%81.pdf).
12. Sanghrajka N. Mozambique: A Classic Case of Mediation in Modern Times. Strategic Security Analysis. URL: <https://www.gcsp.ch/sites/default/files/2024-12/SSA-39-Mediation-Mozambique-2024-09%3Bdigital.pdf>.
13. Ekwall-Uebelhart B., Raevsky A. Managing Arms in Peace Processes: Croatia and Bosnia-Herzegovina. URL: <https://unidir.org/files/publication/pdfs/disarmament-and-conflict-resolution-project-managing-arms-in-peace-processes-croatia-and-bosnia-herzegovina-140.pdf>.
14. Відновлення економік європейських країн і України: історичний досвід та сучасні виклики. URL: <https://ukranews.com/ua/publication/1784-vidnovlennya-ekonomik-yevropeyskykh-krain-i-ukrainy-istorychnyy-dosvid-ta-suchasni-vyklyky>.
15. Михальська В. В. Міжнародна адміністрація як суб'єкт політики управління постконфліктними територіями: досвід Хорватії. Актуальні проблеми політики. 2017. Вип. 59. С. 120-129.

References.

1. Dahl, R. A. (1971). Polyarchy: Participation and Opposition. BookCrafters, Inc.
2. Fukuyama, F. (2014). Political Order and Political Decay from the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy. Farrar, Straus and Giroux. Available at: <https://surl.li/qgrqsr>.
3. Kallfa, E. (2016). Unfaithful Allies: Local Resistance and the Failure of Statebuilding in the Western Balkans (Doctoral dissertation). City University of New York. Available at: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1769&context=gc_etds.
4. Soerensen, J. S. (2009). State Collapse and Reconstruction in the Periphery: Political Economy, Ethnicity and Development in Yugoslavia, Serbia and Kosovo. Berghahn Books. Available at: <https://dokumen.pub/state-collapse-and-reconstruction-in-the-periphery-political-economy-ethnicity-and-development-in-yugoslavia-serbia-and-kosovo-9781845459192.html>.
5. Borodina, O. A., & Liashenko, V. I. (2022). Povoienne vidnovlennia ekonomiky: svitovyi dosvid ta sproba yoho adaptatsii dlia Ukrainy [Post-war economic recovery: World experience and an attempt at its adaptation for Ukraine]. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, no. 1, pp. 121–134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134).
6. Mykhalska, V. V. (2019). Audyt postkonfliktnoi terytorii: propozyzii dlia Ukrainy [Audit of post-conflict territory: Proposals for Ukraine]. Politychne zhyttia, no. 2, pp. 74–79. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.2.11>.
7. Rafalskyi, O. O., & Maiboroda, O. M. (Eds.). (2024). Adaptyvni zminy u funktsionuvanni politychnoi systemy Ukrainy v umovakh povoiennoi vidbudovy: monohrafiia [Adaptive changes in the functioning of the political system of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction: A monograph]. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the NAS of Ukraine. Available at: <https://ipend.gov.ua/publication/adaptyvni-zminy-politychnoho-polia-ukrainy-v-umovakh-vijny/>.
8. Kyiv International Institute of Sociology. (2025). Doslidzhennia initsiatyv u sferi povoiennoho vidnovlennia [Research of initiatives in the field of post-war recovery]. Sectoral Support Initiative for Civil Society of Ukraine. Available at: <https://home.ednanna.ua/analytics/data-catalog/71>.
9. Shvets, K. A. (2022). Svitovi modeli upravlinnia postkonfliktnyimi terytoriami. Dosvid dlia Ukrainy [Global models of management of post-conflict territories. Experience for Ukraine]. Politychne zhyttia, no. 2, pp. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.10>.
10. Earnest, J., & Dickie, C. (2012). Post-conflict reconstruction – a case study in Kosovo: the complexity of planning and implementing infrastructure projects. Available at: <https://www.pmi.org/learning/library/post-conflict-reconstruction-planning-implementing-6416>.
11. Ostrom, E. (2016). Upravlinnia spilnym. Evoliutsiia instytutsii kolektyvnoi dii [Governing the commons: The evolution of institutions for collective action] (T. Montian, Trans.). Nash Chas. Available at: [http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9C%20-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BC%201990\(2013\)%20400%D1%81.pdf](http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9C%20-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B8%D0%BC%201990(2013)%20400%D1%81.pdf).
12. Sanghrajka, N. (2024). Mozambique: A Classic Case of Mediation in Modern Times. Strategic Security Analysis. Available at: <https://www.gcsp.ch/sites/default/files/2024-12/SSA-39-Mediation-Mozambique-2024-09%3Bdigital.pdf>.
13. Ekwall-Uebelhart, B., & Raevsky, A. (1996). Managing Arms in Peace Processes: Croatia and Bosnia-Herzegovina. UNIDIR. Available at: <https://unidir.org/files/publication/pdfs/disarmament-and-conflict-resolution-project-managing-arms-in-peace-processes-croatia-and-bosnia-herzegovina-140.pdf>.
14. Vidnovlennia ekonomik yevropeyskykh krain i Ukrainy: istorychnyi dosvid ta suchasni vyklyky [Recovery of the economies of European countries and Ukraine: Historical experience and modern challenges]. (n.d.). Available at: <https://ukranews.com/ua/publication/1784-vidnovlennya-ekonomik-yevropeyskykh-krain-i-ukrainy-istorychnyy-dosvid-ta-suchasni-vyklyky>.
15. Mykhalska, V. V. (2017). Mizhnarodna administratsiia yak subiekt polityky upravlinnia postkonfliktnyimi terytoriami: dosvid Khorvatii [International administration as a subject of policy of management of post-conflict territories: The experience of Croatia]. Aktualni problemy polityky, no. 59, pp. 120–129.

Abstract.

Romanov D. Comparison of models of power restoration after military conflicts in the context of opportunities for Ukraine.

The article focuses on comparing models of post-conflict restoration of state power and local self-government – from the use of international temporary peacekeeping and administrative forces to the establishment of interim governments and hybrid governance forms that combine the presence of external actors with internal administration. The relevance of the research lies in the need to identify mechanisms for restoring governance in post-war periods while adhering to democratic principles of power formation. The study uses a comparative analysis, which enables distinguishing key differences between models of power restoration in post-conflict periods and determining their applicability to the Ukrainian context. Four of the most well-known models of post-war restoration of power and territories are analyzed: the liberal institutional model, externally guided state-building, bottom-up rebuilding (decentralized), and the hybrid model (combining centralization and decentralization). In substantiating the model of power restoration in Ukraine in the

post-war period, attention is drawn to the features of Ukraine's political system, which indicate its ability to overcome crises using its internal potential: all state institutions continued to function; local self-government demonstrated social and organizational resilience; society remains committed to democratic change of power; public authorities and local self-government bodies showed the ability to cooperate effectively. This indicates a high likelihood of applying hybrid models of post-war restoration in Ukraine, characterized by a combination of centralized and decentralized governance, and by the involvement of both internal and external governance actors. In this context, further scientific exploration of a model that balances internal and external governance while relying on domestic potential appears particularly promising.

Keywords: power restoration, military conflict, hybrid model, local self-government, public administration, democracy, decentralization.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.12.2025

Прийнята до друку / Accepted 19.12.2025

Бібліографічний опис статті:

Романов Д. В. Порівняння моделей відновлення влади післявоєнних конфліктів у контексті можливостей для України. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 31-34.

Romanov D. Comparison of models of power restoration after military conflicts in the context of opportunities for Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 31-34.

УДК: 349.2

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-7>

МОСКАЛЕНКО Олена В'ячеславівна, доктор юридичних наук, професор, декан факультету менеджменту, адміністрування та права, Державний біотехнологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-0807-0519>

ДИНАМІКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ МОБІЛІЗОВАНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК ОСНОВА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ДЛЯ НЬОГО ТА ЧЛЕНІВ ЙОГО СІМ'Ї

Москаленко О.В. Динаміка правового статусу мобілізованого працівника як основа системи соціально-правових гарантій для нього та членів його сім'ї.

Мета статті полягає у визначенні особливостей правового статусу мобілізованого працівника як динамічної категорії, що еволюціонує в умовах особливого періоду, а також у здійсненні комплексного аналізу системи соціального забезпечення для нього та його сім'ї задля виявлення законодавчих прогалин. Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять діалектичний метод пізнання правових явищ, формально-догматичний метод (для аналізу змісту ст. 119 КЗпП та спеціальних законів), а також порівняльно-правовий метод, який дозволив виявити відмінності у правах різних категорій військовослужбовців. Результати дослідження. У статті доведено, що трудові відносини під час війни трансформуються, але не припиняються. Встановлено, що соціальний захист особи має динамічний характер: від базових гарантій збереження робочого місця на етапі призову до позитивних пільг після набуття статусу учасника бойових дій. Виявлено суттєву диспропорцію у правовому регулюванні: члени сім'ї мобілізованих осіб мають значно вужчий обсяг прав порівняно з сім'ями професійних військових (контрактників). Зокрема, сім'я мобілізованого позбавлена переважного права залишитися на роботі у разі скорочення штату, що порушує принципи соціальної справедливості. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні концепції «динаміки правового статусу» та виявленні дискримінаційних норм у спеціальному законодавстві щодо трудових прав членів сімей мобілізованих. Практична значущість роботи полягає у розробці конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства, зокрема: уніфікації трудових гарантій для всіх категорій сімей захисників та запровадження обов'язкового «адаптаційного періоду» (професійної реадaptaції) для демобілізованих осіб. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних правових механізмів, спрямованих на реінтеграцію ветеранів на ринок праці та подолання наслідків посттравматичного стресового розладу (ПТСР) шляхом застосування інструментів трудового права.

Ключові слова: соціальне забезпечення, мобілізовані працівники, трудові відносини, соціальний захист, сім'я, члени сім'ї, пільги, військовослужбовці, гарантії.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Правовий режим, в якому функціонує держава, характеризується тривалістю особливого періоду. Згідно з усталеною судовою практикою та положеннями ЗУ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», особливий період розпочався 17 березня 2014 року і триває досі. Введення воєнного стану 24 лютого 2022 року (Указ № 64/2022) стало черговим етапом розвитку цього періоду, що характеризується наданням органам державної влади розширених повноважень та суттєвою трансформацією правового регулювання трудових відносин.

Таким чином, в умовах затяжного збройного конфлікту мобілізація перестала бути тимчасовою, короткостроковим явищем і перетворилася на масштабний процес, що охоплює значну частину економічно активного населення. Це призвело до виникнення специфічної категорії суб'єктів трудового права – мобілізованих працівників, які перебувають у стані «правового дуалізму», поєднуючи статус найманого працівника та військовослужбовця. Однак чинне законодавство, формуючи систему соціально-правових гарантій, часто не враховує динаміки зміни цього статусу, а також містить суттєві диспропорції у захисті прав членів сімей мобілізованих осіб порівняно з іншими категоріями військовослужбовців. Зазначене актуалізує необхідність комплексного дослідження правового статусу мобілізованого працівника не як статичної, а як динамічної категорії, що безпосередньо впливає на обсяг соціального захисту мобілізованого працівника та членів його сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціально-правового захисту військовослужбовців та збереження трудових прав мобілізованих осіб стала предметом наукових пошуків багатьох вітчизняних вчених. Загальні аспекти впливу мобілізації на трудові відносини та ринок праці висвітлені у працях

М. Пижової, О. Коваленко, Х. В. Кметик, Д. Дячка та інших. Питання соціального забезпечення військовослужбовців та ефективності існуючої системи гарантій досліджували В. І. Теремецький, С. Г. Кельбья, Р. В. Гринько, А. Ф. Мота та С. А. Петреченко, О. М. Ярошенко та інші. Психологічні та соціальні аспекти підтримки боездатності через призму захисту сімей військових аналізували О. П. Писемська та Р. С. Пінчук.

Водночас, віддаючи належне науковим здобуткам зазначених авторів, слід зауважити, що більшість досліджень фокусується або лише на трудових гарантіях (збереження місця роботи), або на загальних питаннях соціального захисту військовослужбовців. Поза увагою науковців залишається комплексний аналіз правового статусу мобілізованого працівника в динаміці (від моменту увільнення до набуття статусу УБД та подальшої демобілізації), а також проблема дискримінації трудових прав членів сімей мобілізованих осіб порівняно з сім'ями професійних військових.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей правового статусу мобілізованого працівника як динамічної категорії, що еволюціонує в умовах особливого періоду, а також аналіз системи соціально-правових гарантій для нього та членів його сім'ї задля виявлення законодавчих прогалин та розробки пропозицій щодо запровадження інституту професійної реадaptaції демобілізованих осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мобілізація як екстраординарний адміністративно-правовий режим є, безперечно, серйозним втручанням держави у правовий статус особи. Вона трансформує усталений уклад життя громадянина, тимчасово обмежуючи його конституційні права (на вільний вибір праці, пересування, приватне життя) заради досягнення